

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

48 inci Birleşim

28 Ocak 2004 Çarşamba

5.- Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ile Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman'ın, Diyarbakır Milletvekili Muhsin Koçyiğit'in, Elazığ Milletvekili Mehmet Kemal Açar'ın, Ardahan Milletvekili Ensar Öğüt ve 22 Milletvekilinin, Erzurum Milletvekili Mustafa Nuri Akbulut ve 11 Milletvekilinin, İstanbul Milletvekili Kemal Kılıçdaroğlu ve 11 Milletvekilinin Benzer Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/743, 2/8, 2/15, 2/27, 2/30, 2/119, 2/190) (S. Sayısı: 355) (Devam)

BAŞKAN -

9 uncu maddeyi okutuyorum:

.....

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Madde üzerinde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Trabzon Milletvekili Sayın Akif Hamzaçebi; buyurun.

CHP GRUBU ADINA MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tasarının serbest bölgelerde vergi teşviklerini düzenleyen maddelerini görüşüyoruz. 9 uncu maddede, halen serbest bölgelerde uygulanmakta olan vergi teşvikleri yeniden düzenleniyor. Buna geçmeden önce, bitirdiğimiz yatırım ve istihdamın teşvikine ilişkin maddelerle ilgili çok kısa bir değerlendirme yapmak istiyorum.

Tasarı, gerçekte, teşvik edilecek il sayısını çok fazla tutmuştur; 36 il kapsama girmiştir. İl sayısı olarak Türkiye'nin tüm illerine oranladığımızda yüzde 45'idir; 81 ilin 36'sı, tüm illerin yüzde 45'i demektir. Bu kadar fazla sayıda il kapsama girince hükümet şunu yapmıştır: Tasarıyla verilecek olan teşvikleri olabildiğince sınırlamaya çalışmıştır; çünkü, tasarının öngördüğü teşvikler daha geniş tutulseydi, süre daha geniş olsaydı, işe başlama tarihinden itibaren beş yıl veya on yıl süreyle teşvikler verilseydi, Gelir ve Kurumlar Vergilerinden ayrıca bir istisna öngörülseydi vergi kaybı çok yüksek olacaktı; bu da, tabii, bütçe dengelerini olumsuz etkileyecekti. Bu nedenle, hükümet, uzun süre bunu tartışmış, IMF ile de konuşmuş ve sonuçta tasarımı bu şekliyle huzurumuza getirmiştir.

Biraz önce Sayın Maliye Bakanının koltuğunda oturan Millî Eğitim Bakanımız, Sayın Hüseyin Çelik'in "IMF'yle kesinlikle konuşulmamıştır" ifadesini ben şöyle anlıyorum: IMF'yle kesinlikle konuşulmuştur. Bunu saklamanın hiçbir anlamı yok; basın, bunu, her gün yazdı. Bu konular şimdi mi IMF'yle konuşuluyor; hayır, 57 nci hükümet döneminde de konuşuluyordu. Eğer, IMF'yle bir program uyguluyorsanız, doğal olarak, sizin bütçe dengelerinizi etkileyecek tasarıları oturup IMF'yle konuşuyorsunuz. Bunu, Sayın Bakanın saklamasını ben son derece yadırgadım.

İl sayısı çok olunca vergi teşviklerinin kapsamı daraltılmıştır. Batı Anadoludan Doğu Anadoluya kadar -Doğu Anadolunun olması son derece normal tabii ki- çok fazla sayıda il,

çok fazla özelliği, çok farklı özellikleri olan birçok il aynı potaya konulmuştur. Geliri 1 488 dolar olan il de bu kapsama girmiştir, geliri 600 dolar civarında olan il de bu kapsama girmiştir. Oysa, gerçekten bir bölgesel teşvik özelliğini bu tasarı kazanabilseydi, farklı bir yaklaşımı olurdu. Bu 36 il içerisinde bölgesel özellikleri nedeniyle bir bütünlük arz eden illeri, en azından, ayrı ayrı gruplamak gerekirdi. Çok fazla grup olmayabilirdi; ama, en azından iki grup, üç grup yapılabilirdi.

Bakın, örnek vermek istiyorum: Çankırı, Kastamonu, Sinop; bu üç il coğrafi olarak birbirine yakındır, ekonomileri, aşağı yukarı birbirinin aynısıdır ve bu üç ilin toplam gelir ortalaması, 2001 yılı fert başına düşen gayri safi yurtiçi hâsıla ortalaması 1 497 dolardır; ama, bu üçlü gruptan Kastamonu çıkarılmış, Çankırı ve Sinop kapsama alınmıştır. Bu grubu ben kendim yapmıyorum. Devlet İstatistik Enstitüsünün, Türkiye'nin mevcut illerini, ekonomilerinin bütünlüğü, birbirleriyle olan ilişkileri itibariyle yaptığı gruplamadır.

Bakın, bir diğer grup da, Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon. Bu grubun millî gelir ortalaması 1 428 dolardır; ama, buradan Trabzon, Rize, Artvin çıkarılmış, Giresun, Gümüşhane, Ordu kapsama alınmıştır. Bir başka grup, Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli grubu; millî gelir ortalaması 1 429 dolardır; ama, bu gruptan Elazığ ve Tunceli çıkarılmış, sadece Bingöl ve Malatya kapsama alınmıştır.

Bu tasarının doğru olmadığı, adalete uygun olmadığı açıktır. Bunu, hemen hemen bütün milletvekilleri paylaşıyor; ama, buna rağmen, böylesine, kendisinden beklenen sonucu vermeyecek bir tasarımı yasalaştırmanın da nasıl bir anlayış olduğunu doğrusu çözemiyorum; yani, burada, âdeta, bir açıdan -hükümet açısından- defî bela yasası; bir söz verildi; Sayın Başbakan, 1 500 doların altındaki illere teşvik sözü verdiği için böyle bir yasayı, kapsamı ne olursa olsun çıkaralım yasası; bir yandan da, âdeta, işte, gelecekte bu yasanın yanlışlıklarını düzeltiriz şeklindeki bir özlemi ifade eden bir anlayış; ama, hiçbir zaman bu yanlışlık düzeltilemeyecektir değerli arkadaşlar. Yatırımlar, sonuçta, birkaç ilde olacaktır; diğer iller, bu tasarının kapsamında olduk diye belki ilk anda sevinecekler; ama, zaman geçince, yatırımlar gelmeyince bunun gerçek yüzünü göreceklerdir.

9 uncu maddenin serbest bölgelerdeki düzenlemesine gelince, şunu söylemek istiyorum. Serbest bölgeler, Türkiye'de büyük umutlarla kurulmuş olan kurumlardır. Serbest bölgeler kurulurken, buralara, yabancı sermayenin gelmesi, yabancı sermayenin burada yatırım yapması, istihdam yaratması ve Türkiye'nin ihracatına katkıda bulunması amaçlanmıştır ve bugünkü noktada 20'yi aşkın ilde serbest bölge kurulmuştur. Serbest bölgelere çok büyük vergi teşvikleri verilmiştir. Bu teşvikler amacına ulaşmış mıdır; vergi teşvikleri verilirken kendisinden beklenen istihdam yaratma, yabancı sermayeyi çekme, ihracat yapma amaçlarını gerçekleştirmiş midir diye bakarsak; hayır; maalesef, serbest bölgelerin geneli itibariyle, tümü itibariyle konuşursak, kendisinden beklenen hedefleri gerçekleştirememiştir. Serbest bölgelerdeki toplam ticaretin sadece yüzde 20'si ihracattır, yüzde 80'i iç piyasaya veya yurt dışından serbest bölgeye veya Türkiye'den serbest bölgeye satıştır. Serbest bölgeden yurt dışına satış, toplam ticaret hacminin, bu bölgelerden doğan ticaret hacminin sadece yüzde 20'sidir.

Bu çerçevede, bu tasarı, serbest bölgelere verilen teşviklerin sınırlandırılmasını öngörüyor. Tasarı, bu yaklaşımıyla, doğru bir düzenleme yapıyor; fakat, şunu da söylemeden geçemeyeceğim: Serbest bölgeler içerisinde gerçekten ihracata yönelik faaliyet gösteren, gerçekten yabancı sermayeyi çeken ve o bölgede istihdam yaratan kurumlar da vardır; bu tip serbest bölgeler de vardır. Bu düzenlemede, keşke, bunların ayırımı yapılabilseydi.

Serbest bölgeyi Türkiye'nin hedefleriyle uyumlu olarak kullanmayan işletmecilerle veya... Gerçekte, o işletmecinin, böyle bir yasal yükümlülüğü yok tabii ki; serbest piyasa ekonomisi içerisinde istediği gibi kullanabilir; ama, sonuçta, böyle bir amaçla kullanılmışsa, sadece iç ticarete yönelik, Türkiye'den serbest bölgeye, serbest bölgeden Türkiye'ye veya yurt dışından serbest bölgeye satış amaçlı kullanılmışsa bu serbest bölge, buradaki teşviklerin kaldırılması son derece yerindedir. Sınırlanması değil, belki bunların tamamen kaldırılması gerekir; ama, eğer gerçekten üretim yapıyorsa, gerçekten yabancı sermaye gelmişse, gerçekten istihdam yaratmışsa ve gerçekten ihracat yapmışsa, bu tip serbest bölgeleri de farklı çerçevede değerlendirebilmek gerekirdi.

Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde, tabii ki, bu vergi teşvikleri sonsuz değildir; ama, Avrupa Birliğine tam üyeliğe daha zamanımız var. Bu zaman dikkate alınarak, belirttiğim çerçevedeki serbest bölgelerin biraz daha farklı bir rejime tabi tutulmasının mümkün olabileceğini düşünüyorum.

Bunları söylemek için söz aldım. Teşekkür ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum.
(Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Hamzaçebi.